

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ, УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

УДК 614.2:355.1(477)

ОБГРУНТУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ З БОЙОВИМ СТРЕСОМ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

М.І. Бадюк, О.О. Микита, К.С. Гутченко, Д.В. Ковида

Українська військово-медична академія

Резюме. У статті обґрунтовано нову модель системи превентивної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів, сутність якої полягає у новій ідеології, спрямованій на поєднанні заходів, що проводяться медичною службою до початку бойових дій, на полі бою і після повернення з зони бойових дій, з метою підвищення ефективності і надійності діяльності військовослужбовців шляхом підвищення та якнайшвидшого відновлення у них психологічної пружності з урахуванням різноманітних психологічних чинників, що впливають на нього в умовах збройних конфліктів, та застосування різних методів профілактики і лікування.

Ключові слова: система превентивної реабілітації, збройний конфлікт, військовослужбовці Збройних Сил України, бойовий стрес.

Вступ. Останнім часом серед військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, особливо серед поранених в антитерористичній операції, масового характеру набув бойовий стрес (54%) (М.І. Бадюк, 2014 р.). Заходи профілактики бойового стресу, його лікування та реабілітація військовослужбовців виявились неорганізованими, застарілими і проявили відсутність сучасних науково обґрунтованих підходів до медичного і соціального вирішення цієї проблеми і невідповідність існуючої системи превентивної реабілітації у цілому.

Питанням удосконалення психофізіологічної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил (ЗС) України з бойовим стресом, які приймали участь у збройних конфліктах, присвячені роботи О.В. Друзя (2014), О.Г. Сиропятова (2013) та ін., які відмічали, що боездатність частин і підрозділів на 65% обумовлена функціональним станом і психофізіологічними резервами організму військовослужбовців і тільки на 35% залежить від технічних засобів ведення війни [3, 5].

За даними М. Догон (2014), учасники збройних конфліктів у процесі адаптації до мирного життя починають страждати психічними розладами та відчувати труднощі. Ймовірність розвитку та ступінь прояву цих розладів

залежить від здатності військовослужбовця подолати психологічну травму і повернутися до попереднього способу життя. Звідси виникає потреба у пошуку ефективних шляхів якнайшвидшого відновлення психологічного здоров'я військовослужбовців ЗС України в умовах збройних конфліктів.

Мета дослідження – медико-соціальне обґрунтування системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів.

Матеріали і методи дослідження. Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-правові документи, джерела наукової інформації щодо медичного забезпечення військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів, історії хвороб військовослужбовців із бойовим стресом, що лікувались у військово-медичних клінічних центрах, дані анкетування військовослужбовців до початку бойових дій, на полі бою і після повернення з зони бойових дій [1, 2].

Методи дослідження – системного аналізу, бібліо-семантичний, аналітичний, структурно-логічний, прогностичного та імітаційного моделювання.

Результати дослідження та їх обговорення. Вимоги „Концепції реформування ЗС України на період до 2017 року“ та заходів „Програми розвитку системи медичного забезпечення ЗС України до 2017 року“, основні результати попередніх досліджень стали підставою для наукового обґрунтування та розробки якісно нової функціонально-організаційної моделі системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом, які беруть участь у збройних конфліктах, що подано на рис. 1.

Превентивна реабілітація військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів Ч ефективне поєднання заходів профілактики бойового стресу в період підготовки військовослужбовців до бойового застосування, профілактичних і лікувальних заходів в умовах ведення бойових дій і заходів психофізіологічної і медичної реабілітації військовослужбовців після виконання бойових завдань, ротациі і відновлення бойових підрозділів [4]. Отже, превентивна реабілітація військовослужбовців – система психофізіологічних заходів, спрямованих на підвищення і якнайшвидшого відновлення у них психологічної пружності з урахуванням різноманітних психологічних чинників, що впливають на нього в умовах збройних конфліктів, та застосування різних методів профілактики і лікування.

Сутність системи превентивної реабілітації полягає в новій ідеології, спрямованій на поєднанні заходів, що проводяться медичною службою до початку бойових дій, на полі бою і після повернення з зони бойових дій.

Особливістю структурної побудови системи стало включення до неї:

1) існуючих елементів військової системи охорони здоров'я (медичні

служби військових комісаріатів та навчальних центрів, відділення у закладах охорони здоров'я (ЗОЗ) Міністерства оборони (МО) України для пацієнтів із психоемоційними розладами);

2) існуючих складових, але частково змінених за рахунок функціональної їх оптимізації (медичні підрозділи військових частин, що приймають участь у бойових діях);

3) якісно нових елементів (відділення превентивної реабілітації у ЗОЗ МО України та Центр превентивної реабілітації).

- військовослужбовець придатний до участі в збройних конфліктах;
- військовослужбовець не придатний до участі в збройних конфліктах;
- військовослужбовець потребує реабілітації перед поверненням до зони бойових дій.

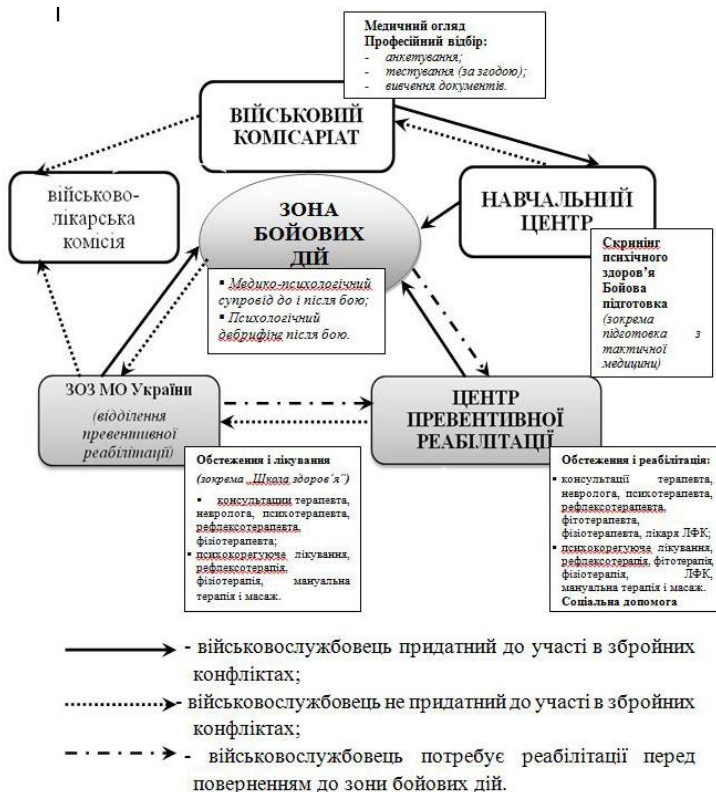

Рис. 1. Функціонально-організаційна модель системи превентивної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів

Основними відмінностями запропонованої моделі є:

покращення виявлення осіб, які потребують превентивної реабілітації шляхом проведення скринінгу психічного здоров'я та ведення медичного реєстру військовослужбовців – учасників бойових дій ЗС України та реєстру військовослужбовців – учасників бойових дій ЗС України з бойовим стресом; проведення превентивної реабілітації серед військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом, які приймали участь у збройних конфліктах;

впровадження у практику закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) Міністерства оборони (МО) України досягнень превентивної реабілітації: нових методів діагностики, лікування і профілактики бойового стресу та аналіз їх ефективності;

покращення медико-соціального обслуговування військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом, які приймали участь у збройних конфліктах, шляхом координації роботи між суб'єктами запропонованої моделі;

поглиблене вивчення причин бойових стресів, звільнення з лав ЗС України за непридатністю до військової служби серед військовослужбовців – учасників бойових дій з психоемоційними розладами.

В основі функціонально-організаційної моделі системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом лежить поєднання елементів діючої системи медичного забезпечення із відділеннями ЗОЗ МО України та Центрами превентивної реабілітації (ЦПР). Відповідно, заходи системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом умовно розподіляються на превентивні; ті, що проводяться на полі бою і ті, що можуть проводитись після повернення з зони бойових дій.

До превентивних заходів нами запропоновано віднести:

Медичний огляд та професійний відбір шляхом анкетування, тестування (за згодою) та вивчення документів (військовий комісаріат).

Скринінг психічного здоров'я мобілізованих або призваних на військову службу осіб (навчальний центр) дозволяє не тільки оптимізувати психологічну профілактику стресу, пов'язаного на даному етапі з адаптацією до умов військової служби, але й розподілити повноваження фахівців у сфері психічного здоров'я (командирів, фахівці з виховної роботи, лікарів частин, лікарів психіатрів медичної служби ЗС оперативно-тактичної ланки).

Якщо даний етап пройдено успішно, військовослужбовець ЗС України може бути направлений до зони бойових дій, де переносить значне морально-психологічне і фізичне навантаження, що може призвести до виникнення бойового стресу. Тому, з метою профілактики виникнення у нього даної патології, на нашу думку, медичній службі ЗС України в зоні бойових дій

необхідно проводити наступні заходи:

1. Медико-психологічний супровід перед початком і після закінчення бою (санітарно-просвітницька робота, психокорегуючі заходи, профілактичне застосування фармакологічних препаратів загальнозміцнюючої і тонізуючої дії, організація умов побуту для ефективного короткочасного відпочинку в місці дислокації підрозділу чи поблизу нього).

Психологічний дебрифінг.

Психологічний дебрифінг військовослужбовця проводиться як одноразова (або повторна) психологічна бесіда з військовослужбовцем, який пережив екстремальну ситуацію або бойовий стрес, з метою зменшення наслідків заподіяної потерпілому психологічної травми шляхом пояснення, що з ним сталося і вислуховування його точки зору. Дебрифінг відноситься до заходів екстреної психологічної допомоги. Він проводиться якомога раніше після події, але не раніше ніж через 48 годин після події.

Варто враховувати, що чим триваліше перебування у зоні бойових дій, чим складніші оперативні обставини, тим активніше командири повинні проводити роботу з підтримання високої бойової готовності підрозділу, тому що в цих умовах помічається зниження загальної активності військовослужбовців, у взаємовідносинах з'являються дратівливість та знервованість.

Згідно моделі, у разі виявлення психоемоційних розладів у військовослужбовців ЗС України під час проведення медико-психологічного супроводу та психологічного дебрифінгу в умовах збройних конфліктів, вони повинні направлятися на обстеження та лікування до відділення превентивної реабілітації ЗОЗ МО України та ЦПР.

На нашу думку, ЦПР має бути структурним підрозділом існуючого санаторно-курортного закладу МО України, де йому проводять: обстеження лікарів-спеціалістів, соціально-психологічне діагностування, психокорегуюче лікування, рефлексотерапію, фітотерапію, фізіотерапію, мануальну терапію, масаж, соціальну та психологічну реабілітацію, адаптацію до сімейного оточення, соціально-медичну реабілітацію та оздоровлення, правове забезпечення.

Таким чином, на відділення превентивної реабілітації та ЦПР повинні покладатися завдання щодо організації та координації заходів лікувально-діагностичного та лікувально-профілактичного забезпечення військовослужбовців ЗС України з бойовими стресами, які приймали участь у збройних конфліктах.

Після повного психоемоційного відновлення у відділенні чи Центрі превентивної реабілітації, військовослужбовець ЗС України повинен повертатися до зони бойових дій. При умові невідновлення психологічної

пружності, такий військовослужбовець направляється на ВЛК, з метою визначення ступеня придатності до військової служби у лавах ЗС України.

Слід зазначити, що єдине розуміння і реєстрація облікових та звітних медичних документів забезпечує достовірність, повноту та порівнянність медико-статистичної інформації. Тому, до складу даної функціонально-організаційної моделі системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів було введено блок інформаційного забезпечення, що передбачає формування медичного реєстру військовослужбовців – учасників бойових дій ЗС України та реєстру військовослужбовців – учасників бойових дій ЗС України з бойовим стресом, які потребують надання превентивної допомоги. Дане впровадження обумовлює чітку взаємодію органів управління, навчальних центрів, ЗОЗ МО України, ЦПР та медичної служби у зоні бойових дій, що дозволяє інтегрувати ресурси охорони здоров'я та соціального захисту (рис. 2).

Загальний реєстр в/с - учасників бойових дій

Медичний реєстр в/с - учасників бойових дій

Реєстр в/с з бойовим стресом

Медичний реєстр в/с - учасників бойових дій

Загальний реєстр в/с - учасників бойових дій

Реєстр в/с з бойовим стресом

Реєстр в/с з бойовим стресом

Рис. 2. Модель блоку інформаційного забезпечення системи превентивної реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів

Висновки

Доведено актуальність питання щодо організації системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів, яка б поєднувала заходи, що проводяться медичною службою до початку бойових дій, на полі бою і після повернення з зони бойових дій..

Розроблено і обґрунтовано функціонально-організаційну модель системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом, в основі якої лежить поєднання елементів діючої системи медичного забезпечення із запропонованими структурними елементами ЗОЗ МО України відділень та ЦПР.

Обґрунтовано і розроблено модель блоку інформаційного забезпечення системи превентивної реабілітації військовослужбовців ЗС України з бойовим стресом в умовах збройних конфліктів, що обумовлює чітку взаємодію органів управління, навчальних центрів, ЗОЗ МО України, ЦПР та медичної служби у зоні бойових дій, що дозволяє інтегрувати ресурси охорони здоров'я та соціального захисту.

Література

1. Астапов Ю.Н. Вопросы психопрофилактики невротических расстройств у военнослужащих срочной службы Вооруженных Сил Украины / Ю.Н. Астапов // Архів психіатрії. – 2001. – № 4. – С.113–116.
2. Белова А.Н. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации / А.Н. Белова, О.Н. Щепетова. – М.: Антидот, 2002. – 440 с.
3. Друзь О.В. Методичні рекомендації з удосконалення лікування та реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України із посттравматичним стресовим розладом, які залучалися до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки / О.В. Друзь, М.І. Бадюк, К.С. Гутченко / УВМА. – К.: РВВ УВМА, 2014. – 54 с.
4. Савицький В.Л. Концепція державної програми розвитку системи охорони психічного здоров'я у Збройних Силах України до 2020 року / В.Л. Савицький, М.І. Бадюк, К.С. Гутченко / УВМА. – К.: РВВ УВМА, 2014. – 10 с.
5. Сиропятов О.Г. Організація надання психіатричної допомоги військовослужбовцям в локальних конфліктах / О.Г. Сиропятов, Г.В. Іванцова, Л.М. Корсуненко // Психічне здоров'я. – 2005. – С. 76–80.

Резюме. *В статье обоснована новая модель системы превентивной реабилитации военнослужащих Вооруженных Сил Украины с боевым стрессом в условиях вооруженных конфликтов, суть которой заключается в новой идеологии, направленной на сочетании мероприятий, проводимых медицинской службой до*

начала боевых действий, на поле боя и после возвращения из зоны боевых действий, с целью повышения эффективности и надежности деятельности военнослужащих путем повышения и скорейшего восстановления в них психологической упругости с учетом различных психологических факторов, влияющих на него в условиях вооруженных конфликтов, и применения различных методов профилактики и лечения.

Ключевые слова: система превентивной реабилитации, вооруженный конфликт, военнослужащие Вооруженных Сил Украины, боевой стресс.

Summary. In the article the new model of preventive rehabilitation of the Armed Forces of Ukraine with combat stress in situations of armed conflict, the essence of which is the new ideology aimed at combined events held medical service to the outbreak of hostilities on the battlefield after returning from combat zones actions to improve the efficiency and reliability of military personnel by increasing and early recovery in their psychological resiliency considering various psychological factors influencing it in armed conflicts, and various methods of prevention and treatment.

Keywords: preventive rehabilitation, armed conflict, the Armed Forces of Ukraine, combat stress.

УДК 614.2-058

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ У РОБОТІ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ В.П. Філіпішин

Українська військово-медична академія

Резюме. В статті висвітлено погляди на застосування принципів логістики в лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я на основі вивчення та детального аналізу досвіду їх роботи.

Ключові слова: логістика, лікувально-профілактичний заклад, економічна ефективність.

Вступ. Комерціалізація медичної сфери - об'єктивний суспільний процес. Криза командно адміністративної системи господарювання у Радянському Союзі, що розпочалася в середині 80 х років минулого століття, спричинила розпад цієї наддержави та поступовий перехід більшості країн, створених на її теренах, на засади ринкового регулювання економіки.

Перехід до ринкової економіки вимагає від військово-медичних закладів підвищення ефективності економічної діяльності та конкурентоспроможності послуг на основі впровадження ефективних форм господарювання й керування закладом.

Звісно, на сьогодні в Україні розв'язано далеко не всі проблеми законодавчого та нормативно правового забезпечення діяльності у медичній галузі. Залишається чинною абсолютно недієва законодавча декларація про